HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

חספניתא. פניו מתבקעות. ואני אומר שהוא מין שמין שקורין מיניי"ר והוא (בגרב) ובמקום שכתוב בתורה (דברים כח) ו) וחספניתא תרגום של מכס: **צמית בחלוקה.** מרק תרדין: **חזי לחולה.** שמין גו סכנה: **יבטלו.** להאי גמי מוקי הוא: **אבל לגולי עלמא אסרי.** ל"מ [מהדרין פו.] ולמאי תנן נותן זה בעלמו וזה בעלמו: **פסס. גבי שאר מוהיס: לא נעו ליגא.** לטרפו ולערבו יפה יפה: **ולא ליגי.** לא יערבנו כל כך: **וממרק היינו דקאי נותן זה בעלמו וזה בעלמו.** שמערב ומיגו לוכך: **אין מסננין אם האחרל.** בי"ט: **כמסננת שנו.** טעמא מפרש לקמיה

דמיחזי כבורר שמסלק הסובין שלו:

ואין ממקמין אותו בגחלת. כלרך שרגילין לכבות לתוכו את הגחלת או לתן ניסוקה: **נותנין בילה כמסננת של חרדל.** ומסננה בתוכו לייפות מרלימו: **לא מיחזי לבורר.** שכולה יולאה לרך המסננת ואין משתייר שם פסולת: **בגחלת של עץ.** לשון כיבוי לפי שעושה פחם. גחלת של מתכת לא שייך בה כיבוי לשון עשה פחם: **ומ"ש מבישרא גומרי.** שנולין בי"ט ותע"ג דמכבה: **לא אפשר.** לגלות מלתמול דביומא שביתא טפי מאל מרחל לאפשר מאתמול: **לגבן. גבינה: מאי שנא מלישה.** שלשין פת ביום טוב והלי נמי לגישה דמיא: **לא אפשר מאתמול.** דפת תמה מעלין עפי הכח לאפשר מאתמול: **אימא אף גבינה בת יומא מעלין.** וכ"ש דלתמול: **לפניה נאסריה נעילתי.** לאימרל שבשפת פיה יהפוך ויקפל למעלה שלא תהא סמוכה לבשרו מפני שרלם מקום ממך הבגד שם הוא ויולמין ממנו גרלין שקורין פיינ"ד ולמא מדציקא גרלמא מיניה במכה וכשבא להפשיט החלוק מעל המילה יסמוט ויקרע את רלם הגיד ומשו ליה כרות שפכה.

אימיה דאמרי. לומנמו: **עבדא.** לתינוקות הבאים לידה לתקן מילתן: **ניספתא נפגמ.** למילה. כיס היתה עושה של בגד לפנים בתוך החלוק ותופרתו מבחוכו בתוך החלוק ומניע למעה עד תני החלוק כדי לחוץ בין האימרל ובין המילה: **נייתי בליחא.** מעט שחק של בגד שיבא בו מיחרל לפי שהאימרל מהדקה יפה בשבר שלא ישמט החלוק מן הגיד: **ולייפיה לספתא לתתאי.** לתחתית רלם הגיד יתן הספה ורלם שני החלק יהא למעלה: **ולעפיה נעילתי.** לותו רלם העליון החלק יקפל ויקפול כלפי חוץ מפני הגרלין שלא יזדקו במכה: **דלא ידיע ניה מפקיעי.** שלין ניכר בו נקב ניה הרעי שהם הולאת זבלו: **ליסייפיה מיצחא.** שהאמן מלהיל הבשר: **ולוקמיה לאדי יומא.** נגד השמש: **והיכא דזיג.** שלולי לזכוכית בידוע שהחלב כנגדו: **בשערתא.** כרלם השעורה שהוא מדוד: **דזריף.** מנפחו לינפליי"ר בלע"ז: **דלא מייץ.** שלא יכול לינק: **מיקר הוא דקר פומיה.** נלטנו שפתיו ולין בו כח למוך בהן: **לייפו בספ דגומרי.** תשבח גחלים על דף או על כלי: **ולוקמה לאדי פומיה.** ויעמיד אלל פיו: **דמייס פומיה.** שיתמתם פיו: **ומייץ.** ויונק: **דלא מינפתא.** שלין נשימה ניכרת בו שלין דופק כנגד לבו כלרך כל אדם: **לינפפיה בניווחא.** יניפו עליו בנפה שקורין ומ"ן: **דלא מעוי.** לין רוחו נכנס ויולא יפה אלייר"ש בלע"ז: **סילחא לחימיי.** שילין שהולה עמו: **ולישרקיה עליה.** יחליקנה על בשרו כמו שמשרוקי משתריקו (ע"ג ד' מ.): **דקטין.** שהוא דק: **מקוטנא לאולמא.** שהלין רלשה ס' קלר ורלשה אחד יחליקוה עליו מרלש הקלר יחמילו וימשוהו לגד הרחב כלומר כן ירחיב זה ויתעבה: **ואי אלים.** ולא מחמת בריחות אלא מפני שהוא מחולמ לקוטנא: **דסומק.** כל בשרו אדום: **לא אילבא ניה דמיי.** בשרו דעכשיו כל דמו מלוי בין עור לבשר וכשמולין אותו יולא כל דמו: **ליפרחו ניה.** ימתינו מלומלו: **לא נפל בי ניה דמא.** לא בא בו דם ומתוך כך אלא הוא ואין בו כח וממהר למולם ולמות: **לגרלי ניה.** ה"ג **לאיתיי שהיה ירוק הללבי בו ולא ניה בו דם בריי.** תרתי לגריעותא תלא דמי מהיל ליה לא נפק מיניה דמא והטפת דם בריי מלוה לכתפיי (זכריה ט) גם את בדם בריתך ועוד למסוכן הוא ומשום מוסגת שלא יולא בו עדיין דם:

מתני'

חספניתא מאי תקנתיה לימשי טובא במיא דסילקא: לא שחק מערב שבת: תנו רבנן דברים שאין עושין למילה בשבת עושין לה ביו"ט א שוחקין לה כמון וטורפין לה יין ושמן א"ל אביי לרב יוסף מאי שנא כמון ביו"ט דחזי לקדרה יין ושמן חזי נמי בשבת לחולה דתניא ב אין טורפין יין ושמן לחולה בשבת אמר ר"ש בן אלעזר משום ר"מ אף טורפין יין ושמן א"ר שמעון בן אלעזר פעם אחת חש רבי מאיר במעיו ובקשנו לטרוף לו יין ושמן ולא הנחנו אמרנו לו דבריך יבטלו בחייך אמר לנו אע"פ שאני אומר כך וחבירי אומרים כך ג מימי לא מלאני לבי לעבור על דברי חבירי הוא ניהו דמחמיר אנפשיה אבל לכולי עלמא שרי התם לא בעי ליכא הכא בעי ליכא הכא נמי ניעביד ולא לילף היינו דקתני נותן זה בפני עצמו וזה בפני עצמו: ת"ר ב אין מסננין את החרדל במסננת שלו ואין ממתקין אותו בגחלת א"ל אביי לרב יוסף מאי שנא מהא ג דתנן נותנים ביצה במסננת של חרדל א"ל התם לא מיחזי כבורר הכא מיחזי כבורר ואין ממתקין אותו בגחלת והתניא ממתקין אותו בגחלת לא קשיא ד כאן בגחלת של מתכת כאן בגחלת של עץ א"ל אביי לרב יוסף מהו לגבן א"ל ה אסור מ"ש מלישה א"ל התם לא אפשר הכא אפשר ואיבא אמרי נהרדעי גבינה בת יומא מעליא הכי קאמרי דאפילו גבינה בת יומא מעליא: אין עושין לה חלוק כו': אמר אביי ו אמרה לי אם ז האי חלוק דינוקא לפניה לסיטרא ח לעילאי דילמא מידביק ט גרדא מיניה ואתי לידי כרות שפכה אימיה דאביי עבדא כיסתתא לפלגא אמר אביי האי ינוקא דלית ליה חלוק לייתי בליתא דאית ליה שיפתא וליכרכיה לשיפתא לתתאי ועייף ליה לעילאי ואמר אביי אמרה לי אם האי ינוקא דלא ידיע מפקתיה לשיפיה מישחא ולוקמיה להדי יומא והיכא דזיג ליקרעיה בשערתא שתי וערב אבל בכלי מתכות לא משום דזריף ואמר אביי אמרה לי אם האי ינוקא דלא מייץ מיקר י דקר פומיה מאי תקנתיה ליתי כסא גומרי ולינקטיה ליה להדי פומיה דחיים פומיה ומייץ ואמר אביי אמרה לי אם האי ינוקא דלא י מנשתיה לינפפיה בנפוותא ומנשתיה ואמר אביי אמרה לי אם האי ינוקא דלא כ מעוי ליתו סליתא דאימיה ולישרקיה עילויה ומעוי ואמר אביי אמרה לי אם האי ינוקא דקטין לייתו לסילתא דאימיה ולישרקיה עילויה מקוטנא לאולמא ואי אלים מאולמא לקוטנא ואמר אביי אמרה לי אם האי ינוקא דסומק דאכתי לא אילבא ביה דמא כ ליתרחו ליה עד דאילבא ביה דמא ולימהלוה ל דידרוק ואכתי לא נפל ביה דמיה ליתרחו עד דנפל ביה דמיה ולימהלוה ס דתניא א"ר נתן פעם אחת הלכתי לכרכי הים ובאת אשה לפני שמלה בנה ראשון ומת שני ומת שלישי הביאתו לפני ראיתיו שהוא אדום אמרתי לה המתיני לו עד שיבלע בו דמו המתינה לו עד שנבלע בו דמו ומלה אותו וחיה והיו קורין אותו נתן הכבלי על שמי שוב פעם אחת הלכתי למדינת קפוטקיא ובאת אשה אחת לפני שמלה בנה ראשון ומת שני ומת שלישי הביאתו לפני ראיתיו שהוא ירוד הצצתי בו ולא ראיתי בו דם ברית אמרתי לה המתיני לו עד שיפול בו דמו והמתינה לו ומלה אותו וחיה והיו קורין שמו נתן הכבלי על שמי:

מתני'

הבא מיחזי כבורר. מיכו נוכל לת הוי שנם הפסולת לאוי לתמילה ולת דמי למסמרת דיש תולין (לקמן ד' קמ:) דמיכא למ"ד חייב משום נוכל:

מי

ו) [ספניתא. כעין קיסם הלשמ"ם כעור הפיסם ומתקלף. ערוך], ז) [מופק' פ"ג], ח) לקמן קלב:, ט) [ביצה כב.], י) [קידושין נ:: ושם נאמן], יא) [ני' הערוך לימתאי ועי' במוקף הערוך ערך תרש וכרש"י גיטין שם: ד"ה תרמית בגיטין], יב) [מופק' פט"ו ע"ש], יג) [ומבואר שלפניהו ליתא ופע"ז כת: פיכא כ"ש מוספיתא מדקתן שבפיני תלמ],

הגהות הב"ח

(א) גב' דילמא מידקיק גרדתא מיניה: (ב) שם מיקר הוא לקר:

גליון הש"ס

גמ' מימי לא מלאני לבי. לעיל דף קיח ע"ב:

מוסף רש"י

נותנים ביצה במסננת של חרדל. שהחרדל נמוז בה, להסתנן וקולטת את הפסולת ולא כשיכה החלמון שלה טוף ומסתנן עמו וסוז ליה לחרדל למיכה והחלמון שהוא קשור נשפר למעלה, וכיעיו הלי פיכם מיעוה של ביצה לעוז מבשיל היא ולא לעוז מרחל, ומסננת של מרחל הוא דשכי משום שיעור, ויוכל לעוז הקליכה שהוא כלי שני ומלבן המבשיל (לקמן קלט:). **המתיני לו.** לשון לך דבר העומד בפני קפוז נפש, מוז מעבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים (חולין מז:). **שיבלע בו דמו.** שיכלה דמו ונלע בגופו, שהיה דמו סולך בין עור לבשר והוי כמי שאין לו דם והכל הוא שפיר ומעוז שאין בו חיות הוא מת ממכה קלה (שם).

רבינו חננאל

השבת וכו'. אמר רב יהודה אמר רב הלכה כר' עקיבא. **מתני' עושין כל צרכי מילה בשבת מוהלין ופורעין כר'.** אמרינן כי מכדי קתני מוהלין ופורעין ומוצעין כו', עושין כל צרכי מילה למה לי. לאתויי הא דתנו רבנן המל כל זמן שעוסק במילה חוזר בין על ציצין המעכבין את המילה בין על הציצין שאינן מעכבין את המילה, פירש, על ציצין המעכבין את המילה חוזר על שאין מעכבין אינו חוזר. ואמרינן מאן תנא פירש. ואתא רבה בר בר חנא לאוקומה כר' ישמעאל בר' יוחנן בן ברוקה, ולא קמה ופשוטה היא. ובא רב אשי להעמידה כר' יוסי דנראה בעלילי, ואיפשיטא במנחות תחילת פרק ר' ישמעאל הכי, לאו א"ר יוסי התם כיון דאפשר לא טרחינן הכא נמי כיון דאפשר לא טרחינן, ונדחת גם זו. **ואתו נהרדעי** ואוקמה כרבן דפליגי עליה דר' יוסי במנחות פרק שתי הלחם נילושות, דתנן ד' כהנים נכנסים ב' בידם ב' סדרים וב' בידם ב' בזיכין, וד' מקדימין לפניהם, ב' ליטול ב' סדרים וב' ליטול ב' בזיכין, המכניסין עומדין בצפון ופניהם לדרום, והמוציאין עומדים בדרום ופניהם לצפון, אילו מושכין ואילו מניחין שפתו של זה בצד שפתו של זה [שנאמר] לפני תמיד. ר' יוסי אומר אפילו אילו נוטלין ואילו מניחין אף הן היתה תמיד. שמעינן מדבריהם שאומרים אילו מושכין ואילו מניחין, פי' מושכין את לחם הפנים, לא שמסירין אותו מעל השלחן כולו אלא מושכין אותו מעט מעט ומתגלה מקצת השלחן, ובאותו מקצת המגולה מניחין (הלחם) המכניסין [הלחם] החדש, וכן עושין שפתו של זה בצד שפתו של זה. וסבירא להו שאם נטלו הישן מעל השלחן אין מחזירין אותו, אלא כיון ששילק הלחם הישן ונשאר השלחן שעה אחת בלא לחם, עברו על הכתוב לפני תמיד. ואע"פ שיש לו רשות להדר הא חדש, מיהא שמעינן שהפורש מן המצוה אין לו עוד לחזור עליה להדדה. **ומצאנו** בתלמוד א"י המל יומל, מיכן לשתי מילות אחת למילה ואחת לפריעה, אחת למילה ואחת לציצין כדברי ר' עקיבא. ולר' ישמעאל דסבירא ליה דברה תורה כלשון בני אדם נפקא ליה מהא דא"ר יהודה בן פזי אז אמרה חתן דמים למולות, מיכן ב' מילות למילה ולפריעה למילה ולציצין. **ת"ר מהלקטין את המילה ואם לא הילקט ענוש כרת.** פי' מהלקטין, יש מי שאומר מלקט הציצין המעכבין את המילה כולן, וכן סבירא לן. ויש מי שאומר מהלקטין מלשון ילקוט, שהערלה היא כמו ילקוט ובתוכו העטרה, וצריך לחתוך הילקוט כולו לגלות העטרה, ואם לא חתכו כולו, כאילו לא מל. והמל אם לא הילקט בשבת כל הציצין המעכבין את המילה כאילו לא מל ולחילל השבת וענוש כרת. **והאי דאמרו** לא מספקא, אינה התראה ואינו מתכוון לחלל את השבת אלא לעשות מצוה מיכוון, וכיון שלא עשה חייב כרת, מפני שלא הניח כיון שבנוסה השבת. **מוצציין.** אע"ג דהאי דם מיחבר הוא, כיון דהיא סכנה דמיא לאיספלנית וכמן ועבדינן לה בשבת. פי' איספלנית, רטייה. **קיירא,** שעוה והיא פסולת הדבש. **חספניתא.** כעין קרום הצומה בעור הפנים ומתקלף, ובלשון ישמעאל סילק. **סילקא,** בלשון ישמעאל סילק. **טורטין,** מערבין. פי' סילחא. **סילקא,** ממקום הדק לעבה. ת"ר דברים שאין עושין למילה בשבת עושין לה ביו"ט, שוחקין כמון וטורפין לה יין ושמן, יין בפני עצמו ושמן בפני עצמו אבל ע"י ליכא לא. פי' ליכא, עירוב יין ושמן להוליך השמן בתוך היין על ידי עירבוב. **(אבל) א"ל אביי לרבה מהו לגבן.** פי' לגבן ביו"ט, לקפות גבינה לקבץ פיתותיו החלב הקפוי ולעשותם חריץ של גבינה. א"ל אסור לגבן. א"ל והלא גיבון כמו לישת העיסה שנותן מים בקמח ומולל בידיו ועושה פתיתין ומוסיף מים ומקבץ הפתיתים ועושה אותם עיסה, כך מקפה החלב בטוכמסו ואחר שיקפה בכלי ויעמוד מכניס ידו ופותחו, אח"כ מכניס ידו ומגבן מתוך הקום. הנה גיבון ולישה מלאכתן שוה, מפני מה זה מותר וזה אסור. **ופריק** לו קמה אי אפשר לאוכלו חלב או לשותו גבינה בערב. אקשינן עלה והא אמרו נהדדי גבינה בת יומא מעליא והנה היא כמו הלישה, וכשם שהפת חמה מעליא כך הגבינה בת יומא מעליא. ופריק ליה הכי קאמר אפילו בת יומא מעליא מכלל שבת שנים ושלשה ימים מעליא טפי, ואפילו בת יומא מעליא. אין עושין למילה לחלוק לכתחילה אבל כורך עליה סמרטוט.

וקיימנו דבר עיקר מהן שהבינוני מותר לחתוך בהרת מערלתו. וכן הילוכו של דבר בענין זה, בינוני מגלן, אמר אביי אתיא (מבניינא) מה לגדול שכן עגוש כרת קטן יוכיח שאינו עגוש כרת, מה לקטן שכן מילה בזמנה גדול יוכיח שאין מילה בזמנה, וחזר הדין הצד השוה שבהן שמילתו דוחה את הצרעת אף אני אביא בינוני שתהא מילתו דוחה את הצרעת. **ורבא** לא הוצרך לדבר זה כי הוא סובר כי בשר ערלתו שנאמר בבן שמנת ימים לא בא להתיר מילת בן שמונת ימים במקום שיש בהרת כי זה למדנו מקל וחומר, השתא שבת שמורה דוחה צרעת קלה לא כל שכן, והואיל ואינו צריך לבן ח' ימים הועיל להתיר המילה בבינוני במקום שיש בהרת. **לא צריכא** אפי' **ר' יהודה דאמר דבר שאינו מתכוין אסור.** כבר פירשנו זה בפרק כירה. **לבדו ולא מילה שלא בזמנה דאתיא** מקל וחומר. וגם זה פירשנו בפ' במה מדליקין. **מילה דנכרתו עליה** י"ג בריותות. מפורשין הן בתורה (בראשית יז) ואלו הן, ואתה את בריתי תשמר, ואתנה בריתי, אני הנה בריתי, והקיימותי את בריתי לברית עולם, ואתה את בריתי תשמור, והיתה בריתי בבשרכם לברית עולם, את בריתי הפר, והקיימותי את בריתי לברית עולם, את בריתי אקים את יצחק. ו)

ו) פה מיכמין וכפול וכלי מדרים והמעיין כפרשה ימפלפס במלוחס וכפרלים.

לעזי רש"י

אינייר"א [אוביידר"א]. מין צרעת, שבה הפנים מתבקעות. פיינד"ין [פירניי"ש]. חוטים תלויים בבד. אינפל"ר. לנפח. וא"ן [ו"ן]. מניפה. אלייג"א [אלינ"ר]. לנשום. אשאולדי"ר [אישלאוויי"ר]. להחליק.

רב נסים גאון

אז הוא בן עונשין. וכיון שראינו שענש הכתוב מי שלא נימול שנאמר (בראשית יז) ועדל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתה וגו', ידעינן כי דבר זה מיוחד הוא באנשים גדולים ולא בנערים. ומצאנו כתוב בו בשר ערלתו להודיענו שהמילה דוחה את הצרעת על דרך העיקר שהקדמנו דאתי עשה ודחי לא תעשה, וכי בעת שתהיה בערלה בהרת ימול ויחתוך אותה וידחה מה שכתוב (דברים כד) השמר בנגע הצרעת. **והוצרכנו** שיבאר לנו דבר זה להסיר מדעתנו מה שהיה עולה עליו שמה היינו סבורים כי זה שכתוב (שם) לשמור מאד ולעשות הוא דבר מוסף על הלאו, והה ליה לא תעשה ועשה ואין המילה דוחה אותן שאין עשה דוחה את לא תעשה ועשה. והסיר ממנו סברא זו והודיענו שהוא לא תעשה בלבד והמילה דוחה אותה. **וזהו** שאמרו תינח גדול דכתב ביה בשר, והקטן נמי שהוא בן ח' ימים נאמר בו ביבום השמיני ימול בשר ערלתו, ידענו כי המילה ביום ח' תדחה (עוד) את הצרעת. נשאר לנו לשאול על הבינוני והוא שעברו עליו ח' ימים ולא נימול מפני מאורע שאירע לו כגון שהיה חולה או שהיה בו ספק, התהיה המילה דאויה בו בעת שיש בהרת בערלתו או לא, ולפיכך אמרו בינוני מגלן. **ובאה** התשובה משם אביי דאתיא מבנייא, ומשם רבא מילה בזמנה [לא] צריכא קרא כו'. **ופי'** על דעת אביי שהמילה מותרת בבינוני במקום שיש בהרת נלמוד מגדול וקטן כמו ששנינו (רש ספרא) בבנין אב משני כתובים הצד השוה שבהן כר'. וכן הוא הילוך הדבר בכאן, כי הבינוני לא יתכן שנלמוד מן הגדול לפי שהגדול ענוש כרת לכך התירו בו הכתוב תחיכת הבהרת, אבל הבינוני שאין בו חיוב כרת אין דבר זה מותר בו. וכמו כן לא נלמוד דבר זה מן הקטן כי הקטן מילתו בזמנה ביום ח' והיא דוחה את השבת לפיכך התיר הכתוב תחיכת הבהרת, אבל הבינוני שאין מילתו בזמנה לא. ומאחר שלא יכולנו ללמוד דבר זה מאחד מהן חיברנו אותם ביחד

בג א מיי' פ"ג מהלכות מילה הל' יוד סמג עשין כח טוש"ע י"ד סי' רסו סעיף ו: בד ב ג מיי' פ"ג מהל' י"ט הלכה ח סמג לאוין עה טוש"ע ס"מ סי' תקי סעיף ג: ובהכ"ג מלפם ביצה פ"ב קנב: ע"ש ובכ"מ שם סי' כג): בה ד שם סעיף ה: בו ה טוש"ע י"ד סי' רסד סעיף ג בהגב"י: בז ו ז מיי' פ"ג מהל' מילה הלכה ח טוש"ע י"ד סי' רסג סעיף ג: